

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vera Concilii Tridentini Historia

Contra falsam Petri Suauis Polani narrationem

Pallavicino, Sforza

Antverpiae, 1670

Capvt XIV. Certi homines Ratisponae à Caesare deliguntur ad componendas Religionis discordias. Liber quidam ibi ad examen prolatus. Catholicorum ad Protestantium congressus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11642

Certi homines Ratisponæ à Cæsare deliguntur ad componendas Religionis discordias. Liber quidam ibi ad examen prolatus. Catholicorum ac Protestantium congressus.

AD id negotium peragendum deligendi erant homines triplicis conditionis: Theologi videlicet, qui secum vnâ dissident, amoto inuidioso disputationis nomine, dedecus inferentis iis qui aliorum postea sententiam amplecterentur, hoc est iis qui concordarent: Præterea qui colloquiis præessent, sui que reuerentiâ animos lingualque moderantes, furorem illum literarium longè arcerent, vnde colloquia, ad veritatem indagandam instituta, degenerant in cauillationes, quæ veritatem ipsam ab æmulo adductam fraudulenter falsi specie decolorant: Demum auditores, qui testes simul ac theatrum forent. Horum omnium delectus ^a Cæsari ægrè permixtus à Protestantibus; sed ægrius à Catholicis, vt qui maius incommodum timere poterant, cum ipsis minimè liceret quidquam dicere, dictumque reuocare, seque tot in sectas quot in capita diuidere, hæreticorum more, sed vnitatem dictorumque constantiam profiterentur: nihilominus prius libera Ciuitates, à proprio emolumento ad pacis studium acrius quam Principes extimulata, postea hi quoque consensere.

² Cæsar Conuentui delectum commisit, ^b Conuentus verò, pro eo ac communitas assolet, cui nomen potentia satis est, & agendi cura molesta, illum reiecit ad Cæsarem. Hic re cum Legato communicatâ, Theologos ex Catholicorum parte nominauit Ioannem Eekium & Iulium Flugium, à nobis antè laudatos, & Ioannem Gropperum, Coloniensem Archidiaconum, à quo conscripta prius fuerat Colonienfis Synodus Prouincialis, non minori excepta plausu à Germania, quam Senonenfis à Gallia.

Ex factione Protestantium selecti ceu Theologi, Philippus Melanchthon, Martinus Bucerus, hæresis partim Lutheranae partim Zuinglianae Professor, & Ioannes Pistorius. Duo constituti Præsides, alter Cæsaris administrator Granuellanus, alter Fredericus Princeps Palatinus, Septemuiri frater. Educatus ille apud Cæsarem, eiusdem sororis ac Danicae Regis filia nupserat: sed iam tum, cum Alexander legationem obiit in Germania, Pontifici significauerat, hominem nutare in studio erga Fidem ac Cæsarem, quod ipsi postmodum

Pars I.

D d d

modum

a Literæ C. Contarenti ad Farnesium 14. Aprilis 1541. quæ sunt in volumine Literarum Contarenti, infra citandarum, & quarum exemplar subinde traditum est à Secretaria status Romæ Alexandro Card. eiusque manu ac notis signatæ.
b Literæ Contarenti ad Farnesium 20. Aprilis.
c Totum existat in variis Literis Alexandri ad Farnesium Viennâ, & præsertim datis 20. Ianuar. 1539.

Trid.

1541. modum ignominiam ac miseriam intulit. Sex auditores destinati Principum plerique administri.

Existimavit Cæsar, haud in rem fore, si Augustanum congressum iam ante duodecim annos habitum, hinc prosequerentur, ut quidam auctores erant, perinde quasi eo quod tunc de pluribus conuenerant, minuendus hic esset concordie labor, diminutis conuersarum capitibus. Vna ex rationibus quæ ab eo Cæsa rem dimouere, fuit profecto hæreticorum volubilis fides, vnde postea descesserant à plurimis quæ prius Augustæ pronuntiauerant: sed altera super eadem re à Contareno prolata, magis ad eum impellendum idonea, nec minus vera; Protestantes videlicet tam in Augustano Colloquio, quàm in per interiectum postea temporis interuallum voluisse obstinatis animis sustinere quidquid ibi dissentiant, atque ad id vtriusque mutuis se libellis concitasse; adeoque pacis negotium felicibus auspiciis inchoari non posse.

Idcirco Cæsar per Granuellanum, arctissimo silentij obstrictum nexu, ne cui rem excepto Nuntio Morono significaret, librum Legato detulit, confectum, sicut ipse affirmabat, à piis doctisque viris in Belgio, qui, vbi Legato visum foret, partibus proponeretur, à forte in ea doctrina vtriusque concordarent. Illuc etiam à Granuellano Gropperus deductus fuerat, ut, iuncta cum ipso operâ, Legatus facilius percurreret expenderetque volumen, quod magna et parte Scripturæ sanctorumque Patrum dictis contextum viginti duo capita complectebatur. Peruoluere librum Legatus ac Nuntius, vnaque Gropperus, ac facile duo priores coniecere ex vana argumentis, librum Gropperi Opus esse; de cuius docilitate, nullo suæ opinionis amore corrupta, Romam Legatus perhonorifice scripsit. Cùm enim Contareno in loca supra viginti offendisset, quæ correctionis indigere existimabat, Gropperus ea tam prompto animo correxit, ut amor sui ne verbum quidem expulserit vel ad repugnandum, vel ad tuendum. Quod sanè auxit potius hominum quàm minuit apud Legatum & Granuellanum eam existimationem, cuius nimium studium solet plerisque in causa esse, ut opinioni de se apud alios detrahant, vel tamquam docilitatis expertibus, vel tamquam pertinaciâ obduratis. Verumtamen noluit Contareno tanti ponderis responsionem reddere. Dixit itaque Granuellano, sibi ut priuatæ personæ videri quidem volumen sic expolitum ab omni labe alienum; posse tamen fortasse fieri, ut alius perspicacior maculas deprehenderet, idcirco sibi tamquam Legato non licere iudicium proferre de eo, nisi sibi permitteretur cum plur-

* Erat impressum apud Goldastum hæreticum, in Collectione legum consuetudinumque Cæsarearum, in titulo, *Acta Conuentus Ratisponensis.*

pluribus Theologis librum communicare. Permissum itaque illi fuit, super eo consulere duos etiam Theologos colloquio designatos, & Badiam Apostolici Palatii Magistrum, qui solus inter peculiari- res Legati Theologos doctrinæ famâ eminebat. Id egit Legatus; ac subito Eckius in suspitionem venit, auctorem Operis fuisse Vice- lium sibi infensissimum. Primò librum improbauit, postea sensis aliorum manus dedit; semper tamen indicans, alienâ auctoritate se trahi, non opinione suâ duci.

5 Cùm igitur ex Pontificiorum sententia nihil erratum deprehen- deretur in eo libro, iussu Cæsaris designatorum Cœrui fuit propo- situs. * Ac prosperum quidem initium congressus habuit, quippe in articulis de Iustificacione, de Fide, de Operibus, de Episcopis, de Baptismo vtrimque consensum. Eorum tamen comprobationem expectandam à Pontifice Legatus censuit, ad quem subinde singula perferibebat. Prudenter etiam voluit, vt * articulus de Auctoritate Pontificis, postremæ trutinæ relinqueretur. Etenim si contigisset, vt in eam Syrtim negotij concordiaque prosperitas impingeret, vi- sum certè fuisset, in eo solùm Protestantium doctrinam Romæ dis- plicare; vnde ipsorum proscriptioni auctoritas detraheretur, tam- quam utilitatis suæ nimis appetentium: at verò cognitâ Luthera- norum discordiâ in aliis dogmatibus ad speculatricem doctrinam spectantibus, cunctos animaduersuros fuisse, Romanam censuram ab integerrimo Religionis studio solùm profectam. Quod si de ce- teris omnibus consensissent, adeoque difficultatem se retractandi pergressissent, & spem pacis prægustassent, faciliùs inductum iri ad veram Fidei vnitatem, in postremo etiam articulo.

* Literæ
Contareni
vlt. Aprilis,
& 3. ac 4.
Maij 1541.

* Literæ
Contareni
9. Maij.

6 Sed prima dissensionis labe Eucharistiæ Mysterium Luthera- nis * fuit. Duxerunt siquidem contentionis initium à voce *Trans- substantiationis*, quippe ab antiquis Patribus haud vsurpata. Nec rem voluit dissimulare Legatus (prout erat quorundam consi- lium) quasi vocis controuersiam: intelligebat enim vocem reiici, quò res per eam significata negaretur, eâ planè ratione, quâ Ariani secesserant à Catholicis, quòd nollent admittere nouam vocem *quæstionis*, haud ambigè declarantem substantiæ vnitatem in Diui- na Triade; vnde ea postea vox fidelium tessera nuncupata.

* Extat in
Literis Con-
tareni 9. &
11. Maij.

7 Oppugnabant itaque Lutherani huiusmodi vocabulum, in ma- gno Concilio Lateranensi sub Innocentio III. vsitatum (vbi, vt commemorabat Legatus, Episcopi supra octingentos interfuerunt, atque Constantinopolitanus & Alexandrinus Patriarchæ) quia re- pudiabant veram substantiæ panis conuersionem in Corpus Christi;

1541. atque huic alteram hæresim adnectebant, nimirum, Corpus Christi transacto post usum tempore ibi non esse, quod alibi declaramus; adeoque Eucharistiam postea conseruandam adorandamque non esse.

* Extat hoc
planè in Li-
teris Con-
trari Card.
4. Julij
1541.

* P. 2. qu.
114. art. 1.
in corpore
ad tertium.

Indulgentiùs quidem se gesserat Legatus in exigendis aliis vocibus, quas aduersarij recusabant, cum de ipsa rei veritate conuenirent, solumque eas negarent ob significationem diuersam à Catholicorum intelligentia; quapropter minus laborauerat, rem admirante Romæ Aleandro Cardinali, quòd nollent honestis uideri operibus *meriti* nomen apponere; quippe *meritum* apud illos sonabat titulum ex iustitia, perinde ac operarius pactam mercedem meretur; in qua pariter significatione S. Thomas explicauit, idcirco inficiatus, dici posse hominem à Deo mereri, nisi quid adiungatur quod vim huiusce vocis attemperet, cum inter Deum & hominem vera non intercedat iustitia, tam ex infinito inter eos discrimine, quam ex eo quòd homo nihil obtinet patrimonij distincti: sed quidquid possidet, ex sola Dei liberalitate possidet, qui nobis idcirco debitor numquam est, sed solum sibi ipsi, cui plane deficeret, si suo promisso deficeret.

Neque similiter institit, ut pronuntiarent, tribui nobis æternam felicitatem ut operum præmium; quandoquidem verum est, ante quodcumque opus, cuius illa præmium sit, infundi nobis à Deo habitum gratiæ, qui nos Diuinæ naturæ participes reddit; cuius excellenti hæc supra ceteras naturas prærogatiua conuenit, ut absque operum adiumento debeat ipsi extrema suæ perfectionis absolutio, ut liquet in infantibus sacro Baptismo iustratis, qui solius gratiæ vi, absque honestorum operum auxilio, cælo potiuntur. Propter eam, tamen postmodum operibus cum gratia exhibitis sempiterna gaudia debeantur; tamen quia primus titulus, cui ea debentur, non sunt opera, sed gratia nobis à Deo liberaliter collata, fiebat, ut dum Lutherani rei veritatem fatebantur, eos non premeret acrius Legatus ad ipsam vocem extorquendam. Aiebat etiam, Videti sibi haud illis denegandum, quod Græcis indulgetur, qui æternam Patrem Filij *Causam* appellant, quamquam cautius Latini solum *Principium* dicant. Sed ubi à dogmatis Fidei alienos comperit, simulat concordia fucum reuinit admittere; qualis ea fuit inter Pelagianum & Catholicos in Concilio Palæstino composita; gnarus, minus esse perniciosam pestem, si quando immedicabilis est, occulta non sit. Atque id apertè apud Granuellanum ac Cæsarem est contestatus.

10 At Romæ * formulæ indultæ *Iustificacionis* articulo, ob earum ambiguitatem haud probatæ: quare Pontifex Legatum admonuit, caueret, ne seu publico seu priuato nomine assertionem vllam admitteret, nisi cuius non modo sententia sincerè Catholica esset, sed etiam voces citra periculum ambiguitatis sonarent. Consideraret pariter, quamuis ipsi nulla definiendi esset potestas, idemque fuisset professus, habendum ita colloquium, vt nihil in eo certi statuere- tur, nisi Pontifice comprobante: ramen, vbi licuisset Protestantibus speciosè in medium proferre Pontificij Legati opinionem, suis doctrinis fauentem, non mediocrem id offensionem Ecclesiæ, sibi ac Pontifici graue pondus, ipsique veritati vmbra noxiam allaturum fuisse. Quapropter, si huiusce rei causâ oportuisset acrius ac disertius cum Cæsare ac aliis loqui, vt in capite de Eucharistia iam egerat, nequaquam parceret verbis, quippe plurimum laudis ex eo à Pontifice consecuturus. Idem præstaret circa duos præcipuos articulos, de *Primatu Romani Pontificis*, & *Conciliorum auctoritate*, ac de vtroque clara voce differeret: Ex vtroque grauissimas consecutiones deduci, & esse quoddam argumenti genus offensionibus obnoxium, præsertim hoc factioso tempore, non solum hæreticis, sed etiam profanæ potestati: proinde Romæ quasdam formulas, quas Legatus excogitarat, reiectas tamquam variis interpretationibus expositas. Fidentiùs exigendam in his articulis peripicuitatem, simul ob rationum efficaciam, simul ob certa promissa, ab Cæsare eiusque Ministris confirmata, nihil noxium Sedi Apostolicæ permissum iri: quibus nixus Pontifex, in Cæsaris gratiam ad ea Comitua Purpuratum Patrem allegauerat. Subdidit his Farnesius, in literis ad Contarenum, non displicuisse cautum consilium seponendi duo illa capita ad colloquij finem, quò potius aliunde, quam ex iis dissolutio congressus oriretur: posse nihilominus in eo ipso fraude malâ hæreticos agere, consentiendo in reliquis, præsertim si quid vocibus inesset ambigui, & hac arte ita aucupantes opinionem amantium concordiam, & auctoritati Pontificis obsecundantium, vt deinde hunc articulum in inuidiam traherent tamquam lapidem offensionis. Qua de re fuerat Pontifex admonitus à Bauariæ Ducibus, eademque Legato proponebatur, sed ipsius arbitrio permissa.

11 Hoc pacto, atque hisce instructus mandatis se gerebat Contarenus. Cæsariani ægerrimè ferebant, rem ad dissidium deduci; vnde perquam studiosè nitentur hæreticos lenire. Nec tandem illorum Theologi, quod ad se spectabat, animos inexpugnabiles præ se

1541.
* Literæ Farnesij Card. ad Contarenum 29. Maij 1541. apud Certuos.

* Literæ Contarenæ ad Farnesiu 13. Maij 1541.

D d d 3

fere.

1541.

ferebant, præsertim Melanchthon ac Bucerus, seu propria saluti stimulis adducti, seu publicæ calamitatis horrore perterriti. Sed coercerentur metu, ne videlicet plerique ex Principibus, eorum suavis ad graua damna Ecclesiæ inferenda antea commoti, & iam auri vinculis compediti, multò validioribus quàm ferri, ad factiua tutelam, si modò tamquam seducti suis à magistris destituerent, atque ita abreptis lucris expoliati, & publico expositi dedecori, in furorem & ultionem erumperent. Nec vniquam huiusmodi terrorem potuit illis abstergere, vt aperte facti sunt, quæcumque tutelæ pollicitatio, siue Pontificiæ siue Cæsareæ, satis gnaris, plus inellecto roboris minori potentia ad vitam auferendam, quàm maiori ad tutandam.

Ceterùm nemo non obstupescet, illa tot Prouinciarum oracula, quibus tamquam cæli Legatis habebatur veneratio, eò denotasse paupertatis, non quidem voluntariæ, vt olim Apostoli, sed nunc Ordines Mendicantium, vt Bucerus abiecerit se ad petendam eleemosynam nomine stipem à Legato; quam hic tamen negant, cum sibi liqueret, nosse Pontificem ob rationes iam memoratas illicio pecuniæ perditos ad frugem reuocare. Ac de ipso Luthero à populis penè adorato in pictis tabulis, scripsit Vergerius, à se conspicuum cum habitu quàm vano, tam detrito; quippe qui nihil præter stipendium suæ Cathedræ ad victum habebat. Sed desinat admirari, quicumque animo recolet, ad eos confluisse assecularum genus, non qui vellent sua largiri, sed qui mallent aliena diripere.

Huius itaque metus rigore constricti Theologi Protestantes haud inflecti potuere, cum ad examen peruentum est illorum capitum, in quibus perspicua & cunctis explorata dissensio fuerat; adeoque nullus dabatur receptui locus per dissimulationem, quasi conuersæ sensus haud satis partibus prius innotuerit, prout ipsis licuerat in subtilioribus doctrinis, magis quæ communem aciem fugientibus. Quapropter statim atque agitari cœpit, An in Eucharistia remaneret, necne, panis substantia: Num post eius usum Christi præsentia perduraret: An confiteri peccata necesse esset: An posset errare Concilium: Vtrum Pontifex Romanus vniuersæ Ecclesiæ præfideret; in quibus quæstionibus peruius erat vnicuique quantum indocto sensus, illi Theologi non sunt ausi terga vertere, ne in his patrocinantium indignationem incurrerent. Quo Cæsarei conperto, cœperunt spem ex colloquio conceptam deponere. Contarenius verò cautius ab omni austeritate vel impatientia abstinent, ne rei infectæ culpa sibi postea tribueretur.

* In Literis
iam citatis
cap. 23. lib. 3.

* Literæ ar-
canis notis
scriptæ à
Contarenio
ad F. rneſiū,
13. M. ij
1541.

Capit

13 Cœpit igitur & ipse ex his paroxyfmis longè alia præfagire, sibi-
 que persuasit, ne reconciliatis quidem operâ suâ Theologis, idcir-
 cò hæresim euulsam iri, cuius radix non certè doctrina erat, sed li-
 bido atque auaritia: statimque Pontifici significauit, nullum sibi
 consilium aptius * ad illam extirpandam suppetere, quam si Ger-
 mania consuleretur per Episcopos, per Concionatores, per Magi-
 stros literarum scientiâ idoneos, & vitæ probitate Religionis stu-
 diosos, qui Nationem verbo simul ac factò docerent, eamque ope-
 ram impenderent ad imbuendos veritate populos, quam hæretici
 ad hæresim imprimebant. Etenim id temporis Germania Anti-
 stites adeò negligenter se gerebant, vt * dum ageretur in congressu
 de articulo Episcoporum, dixerint Protestantium Theologi, à se
 quidem Ordinem illum Ecclesiæ vniuersæ commendari, sed non
 intelligi, quo pacto Germaniæ Præsules reuerà essent Episcopi, cum
 illud nomen ex origine Græca idem valeat quod *Inspector*; quan-
 doquidem nulla per ipsos habebatur inspectio: adeoque probos
 quidem ac magnos Principes esse, non item Episcopos. Ad hoc tam-
 en acutè respondendum curauit Legatus, interrogatis Prote-
 stantibus, censerentne eos Præsules omisâ suarum Dioceseon in-
 spectione peccare. Ita sanè; cum in eos ipsos reprehenderent: Er-
 go, conficiebat, iam illos veros Episcopos constabantur; quippe
 non alio nomine id illis vitio verti poterat, nisi Magistratus mune-
 re non perfunctis.

14 Hinc itaque tanta Religionis clades in Germania ortum ac vires
 traxit: cuius rei conscius ex diuturna illius gentis consuetudine,
 vsuque huiusmodi negotiorum, Moronus, cum Contareno & sen-
 sis & beneuolentiâ coniunctissimus, primus auctor aliâ tempestate
 fuit, vt Romæ Germanicum Collegium fundaretur, de quo atate
 Iulij III. sermo redibit, quasi tyrocinium præcellentium Pastorum,
 quorum custodia à Christi grege luporum impetus arceretur.

Iam verò cum huic malo non nisi temporis diurnitas mederi
 posset, conuertit animum ad perfugium illud, à quo tamquam à
 suspecto sub initium abhorrebat, hoc est, ad fœdus Catholicum
 corroborandum, cui se promptum exhibebat Pontifex, * non mo-
 dò ad infundendam pecuniam quam deposuerat, sed etiam ad am-
 pliora subsidia conferenda, dummodo ea omnia impenderentur ad
 bellum, non ad mercaturam Religionis, quam nolebat ab vllò sibi
 pretio eocemere; quod neque cum Dei gloria, neque cum Ecclesiæ
 dignitate fieri poterat: vnde hæc indecora adiumenta Legato
 iterum seuerè interdicta. Præterea iussus est, nullius vquam tole-
 rantia

1541.

* Literæ Con-
 tarenæ ad
 Farnesium,
 23. Maij
 & 5. Iunij
 1541.

* Literæ mo-
 dō citatæ.

* Literæ
 Farnesij ad
 Contare-
 num, 9. Iu-
 niij 1541. in
 scripturis
 Certanois.

rantia

1541.

* Literæ
Contareni
ad Farne-
sium, 1. Iu-
nij 1541.

* Literæ
Contareni
ad Farne-
sium, 1. Maij
1541.

rantix conditioni consentire: id enim effecisset, vt altiores falsæ
radices ageret; & cum indiuidua Fides sit, tam in vno quam in
omnibus tolerantiam fugiendam. Verum prius quam hæc manda-
ta Contareno deferrentur, cum de fœdere sermone habuit, com-
perit, suspiciones, quas ipse passus fuerat, iam in Carolum irrepsisse,
qui pronuntiauit, Nolle se Religionis obtentu à quibusdam Prin-
cipum implicari bellis ciuilibus, dum Turcico tam grauius vexabur.
Vnicum ac præsens remedium supererat, ipsa scilicet mo-
Cæsaris * in Germania, cuius præpotens Maiestas validissimi rei-
vim habuisset ad incutiendum terrorem, quamuis in vagina reco-
diti. Sed Hispania tam ingens erat elementum in vniuersitate hæc
dominationis, vt negligi minimè posset ab intelligentia mode-
trice, adeoque remotum à Germania, vt dum hanc curabat, vni-
tis attackus & operatio eousque protendi nequaquam posset. Vnde
tandem Carolus consilium inuit acutius quam fortunatus; vt
delicet ipsemet expeditionem in Africam susciperet, quò vtrumque
semitissimum Principatum tueretur, Othomannumque Algeri
adoriretur, atque eadem operà simul ab infestanda Pannonia
Iulum retraheret, vbi tunc non mediocres progressus habebat; simul
Hispaniam ab excursionibus Africanorum piratarum vindicaret.
Sed multa consilia nos produunt, dum specie ingentis utilitatis et
euentu prospero comparandæ, verisimilitudinem obuolant aduer-

C A P V T XV.

*Quæ de Concilio Cæsar cum Legato egerit. Noui libelli ad eum
delati à Catholicis, ab hereticis, & à Legato. Recessus
Cæsareus, & Comitiorum exitus.*

Postquam Cæsar profectionem in Africam apud se statuit, co-
gnitâ subsidiorum indigentia, rationem aliam inire cepit,
quâ Germaniam pacatam relinqueret. Idcirco præterito
gratosque illis populis sermones redorsus est, de Oecuménica Sy-
nodo apud illas regiones procuranda; & vbi nequiret id con-
de *Nationali*. Præterea, quò ostentaret fructum aliquem à se deco-
ptum, & concordiam, si minus perfectam, saltem ex parte audan-
iussurum se per Edictum Cæsareum proposuit, excipi interim in
Germania eas doctrinas, de quibus partes conuenerant. Suboluit
id Contareni sagacitati. Hinc Pontifex in tempore ab eo factus de
re certior, maturè præuenit Cæsaris consilia, quæ Ecclesiæ rebus